

גושמן (הרג נתונה בנכס)
לעזור סלע ברג

של אדריאנוס לתפוך את ירושלים לעיר הלנית — ההתנגדות לכך גרמה למרד. לפי כרוניקות שונות ידוע שמיספר הלג' יונות שהובאו לארץ מרומא היה גדול ממיספר הלגיונות שדיכאו את המרד הרא' שון. הכרוניקות מלמדות, שבניגוד למרד הראשון היה המרד השני מתוכנן. היהודים בנו מצודות, התקינו גשרי-דרכים, חפרו מחילות. אגב, את המחילות האלה גילו לא מזמן באיזור דרום הברון. הכרוניקות מספרות שהיהודים עבדו בתעשיית-הנשק הרומית והיו מחבלים בכוונה תחילה בנשק שנועד ללגיונות. אלה היו מחזירים את הנשק החבול, והיהודים שמרו אותו לעצמם.

קשה מאוד לאחות תמונה היסטורית מה- פריטים, אם כי יש היסטוריונים שאומרים, שהיתה זו מילחמה של המומי-מות. אותם היסטוריונים — ולא אציין שמות — אינם מבינים את נפש-האדם. אינם מבינים את נפש בני עמם.

● כלומר, המרד לא היה מיותר.

יכול להיות שהיהודים איבדו את הריי- בונות על הארץ, אך הם לא איבדו את עצמם. המרד השני פרץ כדי שהעם לא יאבד את פרצופו.

● יש גורמים, שעם חורבן בית-המקדש, וכעיקבות המרד השני, התחילה הגלות.

לא היה ולא נברא! גם אחרי מרד בר- כוכבא לא התחילה הגלות. המרד עלה בדם של יהודים, בחורבן של ערים, אולם מיד אחרי התחילה פריחה עצומה של רוח ותרבות בקרב העם. אחרי מרד בר-כוכבא התחילה תקופת התלמוד, וחכמי-ישראל הגיעו לשיא.

● והרי כימעט שלא נותר ישוב יהודי בארץ?

עשיתי סקר בשני מקומות. היה מקובל להניח שבדרום הברון נותרו רק שמונה ישובים יהודיים, ואילו אני העליתי 68 ישובים. גם בגולן גיליתי המון ישובים. אמנם ירושלים היתה אסורה על יהודים, אך כל שאר הישובים פרחו — עד תום התקופה הביזנטית, עד כיבוש הארץ בידי הערבים.

כל אחד צדק במאת האחוזים. ולהיות צודק בכל פירושו לראות את האחר טועה בכל. צדיק גמור אינו יכול להיות בסדר גמור, צדיק גמור אינו יכול למצוא את המכנה המשותף לו ולזולתו. צדיק-ישראל, באי כוחו של האלוהים עלי אדמות, לא יביאו לאחדות העם, שהרי הם צודקים במאת האחוזים ורואים את האחרים כרשעים גמור' רים. במרד הראשון היו המון מנהיגים דגור' לים והעם לחם בחירו-נפש.

● אבל לא היה קונצנזוס...

אני לא רוצה להשתמש במילה הזאת, אבל מכאן צריך להסיק מסקנות. אני חופר בגמלא ושם אני רואה פנים-אל-פנים איך נלחמו היהודים בחירו-נפש, בעוד שהעם היהודי לא עזר להם כהוא זה. בגליל נסלו עיר אחרי עיר, ואיש מבחוץ לא בא לעזרה. הצודקים במאת האחוזים הם שהרסו את העם וגרמו לפירוד. היו להם השקפות, אך לא היה להם מכנה משותף.

● יהושפט הרכבי כתב ספר שבו הוא טוען כי המרד השני היה מיותר. בספרו זה הוא אפילו מגנה את ברי-כוכבא.

על ברי-כוכבא כמעט שאין מקורות. אין חומר היסטורי. כל מה שידוע עליו מקורו בשמועות. למרד הראשון היה יוסף פלאבי' יוס', שאיתו אפשר להתווכח. לברי-כוכבא אין שום מקורות. פה ושם יש רמזים. בשביל להאיר את התקופה ההיסטורית הזו, אתה חייב לעסוק בשברי-מקורות. כל מי שכותב על המרד של ברי-כוכבא צריך לגלות זהירות יתרה ועליו להיות נתון כל העת למחקר ולעיון. על המרד יש כמה אגדות בתלמוד, ואני איני גורס שאין ללי- מוד מאגדות.

● מדוע איש לא כתב על ה- מרד? מדוע חכמי-ישראל לא תי- עדו את המרד בהלכה?

יש הטוענים שתכמי-ישראל רצו להשכיח את המפלה. לדעתי זה לא נכון. חכמי- ישראל לא עסקו בכתיבת היסטוריה. הם עסקו בהדרכת העם ובחיווקו הרוחני. לא היו ביניהם היסטוריונים, וזה חבל מאוד. מזלו של המרד הראשון שהיה לו היסטורי- יון, ואפילו הגאון מוילנה טען שיש לתרגם את פלאביוס לעברית, אולם חוכמת ישראל אינה עוסקת בהיסטוריה. על-פי רמזים שונים של היסטוריונים חיצוניים אנו יוד- עים כי מאז שתרם המרד הראשון נעשו נסיונות נוספים למרד. הן בארץ והן בתפוצ- צות. בתקופה שבין שתי המרדות התגבש הכוח הרוחני של חכמי-ישראל בתוך העם, ומתוכו קמו אישים בעלי רמה גבוהה ביר- תר. די אם אוכיר את רבי עקיבא. דווקא בגלל שפולחן בית-המקדש הופסק, ודווקא בגלל שהכהונה ירדה מגדולתה, התפתחה עוצמתו התרבותית של העם. כי זאת יש

על ברי-כוכבא כימעט ואין מקורות. אין חומר היסטורי. כל מה שידוע על ברי-כוכבא מקורו בשמועות

לדעת: עם חורבן בית-המקדש לא חרב העם, העם ליקק את הפצעים והתגבר.

● למה, אם כן, התמרד בשנית?

הקיסר הרומאי אדריאנוס, שנחשב נאור, הנהיג הקלות בכל הפרובינציות. גם על היהודים רצה להקל, רצה ללמד את התר- בות ההלנית-רומית, רצה לבנות מחדש את ירושלים, רצה לכוון מיקדש חדש. אולם כאיש נאור התקומם נגד הברבריון שיש בבית-המילה והיהודים לא קיבלו אותו. הם סירבו ללמוד את התרבות הזרה, הת- נגדו להתערבותו בקודשי דת ישראל, סיר- בו לאפשר לו להחדיר לארץ את הקידמה. הוא היה נאור בעיני הגויים, אך בעיני היהודים נחשב קשוח ומרושע. יתכן שהמרד פרץ בעיקבות נסיונותיו

אחד הדברים המעניינים: הכהונה הגדולה החלה לאבד את שילטונה באותה תקופה וחכמי-ישראל, שצמחו לאו דווקא מקרב האריסטוקרטיה, העלו את התרבות היהודית לרמות גבוהות ביותר. דווקא מפני שלא עבדו את האלוהים בבית-המקדש, הגיעו לתרבות גבוהה, שחיוקה את העם.

● אם אמנם שיקם העם את עצי- מו, מדוע פרץ המרד השני כעבור 65 שנים?

בכל מרד מקננים, זה בצד זה, רעיונות רציונליים ודחפים אירציונליים, שהם לא

אני חופר בגמלא, ושם אני רואה איך יהודים נלחמו בחירו-נפש, ואיש מבני-עמם לא בא מבחוץ לעזרה

פחות חשובים. אם מוציאים מסקנות, שה- מרד היה מיותר, מגיעים לאי הבנה של מורכבות האדם והעם. אם רוצה היסטוריון לומר, שמילחמה מסוימת היתה אירציונ- לית והמיטה אסון על העם, אסור לו לכתוב היסטוריה.

במרד הראשון נרצחו ברומא ארבע קיס- רים, בשנים 73-67, ונירון איבד-עצמו לדעת. כך שהעתיו של המרד היה נכון. האימפריה היתה מסוכסכת מבפנים. אלא שהיתה בעיה — כל המפקדים הגדולים של המרד לא היו מסוגלים לחיות זה עם זה.

יישרף בית-המקדש תיפול רוח היהודים והמרד ידעך. טיטוס, אליבא ד'פלביוס, אמר לא! אבל עובדה היא, שלמחרת נשרף וחרב בית-המקדש.

● לפי פלאביוס היה אפשר לכבות את האש.

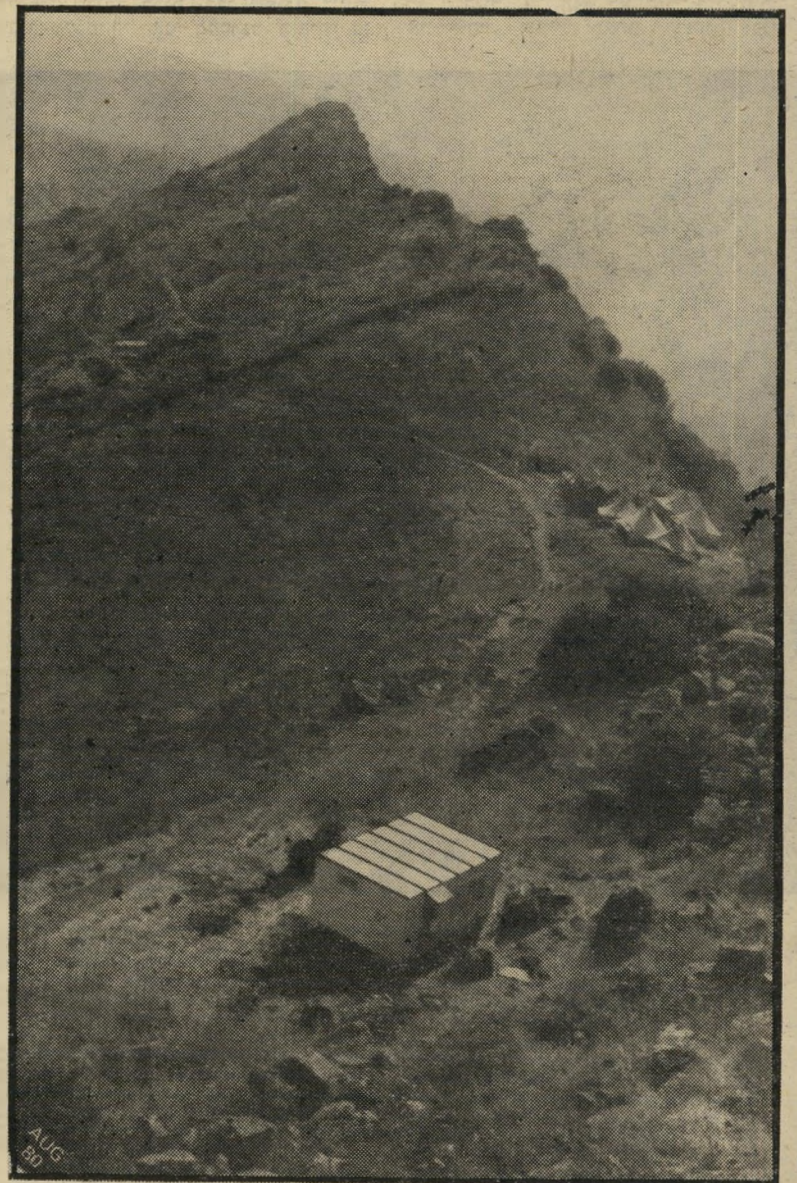
בית-המקדש נשרף — זו עובדה. ולהגיד שלטיטוס לא היתה יד במעשה זהו בדיחה, הסעיה של הציבור. שהרי טיטוס היה כל- יכול ופקודה שלו היתה פקודה. היה היס- טוריון רומאי שטען בפירוש, כי טיטוס נתן את ההוראה לשרוף את בית-המקדש.

יש היסטוריונים שמוענים כי המרד הראשון היה מיותר והמיט אסון על עם ישראל; לא רק ש- הביא לחורבן הבית השני, אלא שגרם כמעט להכחדת היישוב בארץ ופירוד בעם. מה דעתך על כך?

אילו לא היו היהודים מתמרדים בכוח נגד הרומאים, לא היה מתקיים העם היהודי בעולם יותר מדור אחד. העם היה נעלם. כמו הרבה עמים אחרים, שנטמעו הת- בוללו. המרד אמנם גרם ליהודים שיפסידו את הריבונות המדינית, אך לא את הריי- בונות האידאית. המרד חיזק את היהודים מבחינת ערכם כעם. לדעתי, הערכים וה- תרבות של היהודים היו נבלעים בתוך האימפריה. היא היתה מוחקת אותם. אז איך יכול לבוא היסטוריון ולומר שהמרד המיס אסון על העם היהודי?

● מה קרה בארץ אחרי חור- בן בית-המקדש?

המצב היה קשה מנשוא. הרבה מאוד אנשים נהרגו, חלק גדול מקרב היהודים הוגלה כעבדים. (ראוי לציין, שחלק גדול מאותם יהודים שהוגלו מארצם, שוחרר על-ידי יהודי התפוצות, שקנו אותם בכסף מלא). בקרב העם שרר דיכאון גורא, אך לאט-לאט התחילו לבנות את החיים מחדש.

תל גמלא (בתחתית: הצריף של גושמן)
עיר ואם בישראל